

textielcommissie nederland

JAARVERSLAG 2007

JAARVERSLAG 2007

Het bestuur en de adviesraad van de Stichting Textielcommissie Nederland bestond in 2007 uit de volgende leden:

Bestuur:

Voorzitter: Mevrouw J. Tegelaers, Erfgoedhuis Zuid-Holland, Delft
Secretaris: Mevrouw R. Lugtigheid, Stichting Kerkelijk Kunstbezit in Nederland, Utrecht.
Penningmeester: Tot 1 mei de heer F. Regter, Amsterdam; vanaf 1 mei Lisca Wurfbain, textielrestaurator te Brummen
Lid: Mevrouw M. Albers, Rijksmuseum Amsterdam
Lid: De heer M. van Bommel, Instituut Collectie Nederland, tot 1 juli
Lid: Mevrouw N. Cassee, Museaal & Historisch Perspectief Noord-Holland, Haarlem.
Lid: Mevrouw Linda Hanssen, Wereldmuseum te Rotterdam
Lid: Vanaf september mevrouw T. Langeveld-van Lith, textielrestaurator te Rosmalen
Lid: Mevrouw K. de Vries, Erfgoedhuis Zuid-Holland te Delft.

Adviesraad:

Mevrouw G. Arnolli, Fries Museum, Leeuwarden
Mevrouw E. de Baan, Leiden
Vanaf 1 juli de heer M. van Bommel, Instituut Collectie Nederland, Amsterdam.
Mevrouw J. Branderhorst, galerie Intermezzo, Dordrecht
Mevrouw S. Colenbrander, Amsterdam
Mevrouw J. Hofenk de Graaff, Rijnsaterwoude
Mevrouw M. Hohé, Gemeentemuseum, Den Haag
Mevrouw E. Janssen, Musea Stad Antwerpen, Antwerpen
Mevrouw M. Koot, Nijmegen
Vanaf maart mevrouw G. Kruseman, Leiden
Mevrouw T. Langeveld, zelfstandig textielrestaurator, Rosmalen
Mevrouw C. van Nes, Instituut Collectie Nederland, Amsterdam
Vanaf september mevrouw L. de Tex, Amsterdam
De Heer R. de Reu, De Tiendschuur Textielrestauratie, Tilburg

De Textielcommissie in het kort

De Textielcommissie is een stichting met donateurs. Op 31 december 2007 telde de Stichting Textielcommissie Nederland 156 individuele donateurs, 22 instituutdonateurs en 19 studentdonateurs. Het bestuur van de Stichting bepaalt het beleid en laat zich daarbij ondersteunen door een adviesraad. Het bestuur van de Stichting Textielcommissie kwam in het verslagjaar acht keer bijeen. Bestuur en adviesraad samen kwamen twee keer bij elkaar. Er werden twee textieldagen georganiseerd, het jaarboek 2005 kwam uit en het handboek *Unravelling Textiles* werd gepresenteerd.

Conform de doelstelling van de Stichting, waren de kerndoelen van de Textielcommissie in 2007 het organiseren van twee textieldagen en de uitgave van het jaarboek 2006. Het streven om een jaarboek in het jaar daaropvolgend uit te geven is evenmin als het voorgaande jaar gerealiseerd. Enerzijds had dit te maken met de vertraging opgelopen bij het jaarboek van 2005, dat pas in het voorjaar 2007 verscheen. De vertraging is niet voor niets geweest: het jaarboek 2005 is een interessante en mooie full colour uitgave geworden. Ook vanuit het buitenland was er belangstelling voor dit Nederlands-Engelse jaarboek. Het jaarboek 2006 zal naast de weergave van twee succesvolle textieldagen ook twee extra artikelen over vloertapijten bevatten. Het betreft een bijdrage van mw. Drs. I. de Roode over de Koninklijke Verenigde tapijtfabrieken na 1919 en een artikel van drs. T. Graas over vloertapijten in Katholieke kerken.

Deze toegevoegde teksten in combinatie met de omvang van de andere artikelen heeft voor meer werk gezorgd en het jaarboek heeft daarmee vertraging in de productie opgelopen. Wellicht is het hier op zijn plaats om nog eens te melden dat met uitzondering van de vormgeefster en de eindredacteur, de productie van de jaarboeken op de inzet van vrijwilligers rust, wat overigens ook de organisatie van de textieldagen betreft. Alleen dankzij de inzet en tijd van een kleine groep mensen verschijnt er jaarlijks weer een jaarboek. Het jaarboek 2006 wordt in januari 2008 verwacht.

De Textielcommissie is er trots op dat haar uitgaven als belangrijke standaardwerken op het gebied van textiel en het behoud van dit belangrijke erfgoed worden gezien. Ze vormen een welkome aanvulling op de schaarse publicaties op dit gebied in Nederland. Oude jaarboeken worden nog steeds verkocht en enkele jaargangen zijn zelfs geheel uitverkocht.

In het voorjaar zag het eveneens door vertraging geplaagde *Unravelling Textiles* het licht. De Engelse vertaling van *Op de keper beschouwd*, het handboek voor het behoud en beheer van textielcollecties, is internationaal met veel belangstelling ontvangen.

Ook dit jaar werden er twee druk bezochte textieldagen georganiseerd. Voor de organisatie van de textieldagen worden werkgroepen geformeerd, die bestaan uit meerdere adviesraadsleden, één of meer bestuursleden en eventueel externe specialisten. De voorjaarstextieldag had als thema nieuwe ontwikkelingen in textiel en consequenties voor behoud, de najaarstextieldag ging over bont en kunstbont.

De Textielcommissie intern

In 2007 werden geen grote projecten aangepakt of belangrijke issues behandeld, toch was het een onrustig jaar voor de textielcommissie. Er werd veelvuldig afscheid genomen en er traden een groot aantal nieuwe leden aan.

Vanaf 1 januari trad Linda Hanssen toe tot het bestuur. Linda is als restaurator en conservator textiel werkzaam bij het Wereldmuseum te Rotterdam. In april nam Frits Regter afscheid. Frits was penningmeester sinds de oprichting van de Stichting Textielcommissie in 1987. Zijn functie werd overgenomen door de als zelfstandig textielrestaurator gevestigde Lisca Wurfbain.

In de loop van het jaar werd de adviesraad uitgebreid met de volgende leden: vertaalster Geeske Kruzeman, het voormalige bestuurslid Maarten van Bommel, Jolanda Branderhorst, galeriehoudster te Dordrecht, en textielrestaurator Loutje den Tex. In oktober maakte Katrien Timmer hoofd museale zaken van Kasteel de Haar, kennis met de adviesraad. Ze zal naar verwachting in 2008 toetreden. De TC verwacht dat deze nieuwe adviesraadleden met hun totaal verschillende achtergrond en netwerken in belangrijke mate zullen bijdragen aan het realiseren van de doelstellingen van de Stichting.

Het bestuur was op zoek gegaan naar nieuwe adviesraadleden omdat een aantal leden statutair gedwongen was op te stappen. Bij de vergadering in oktober werd afscheid genomen van Judith Hofenk de Graaff, Sjoukje Colenbrander, Carin van Nes en Trudy Langeveld. Alle vier hebben ze de maximale termijn van zeven jaar adviesraad bereikt. Het afscheid van deze vier leden betekent gelukkig niet het eind van hun betrokkenheid bij de Textielcommissie. Judith zal in de toekomst de contactpersoon blijven bij de AATA van het Getty Instituut. Ze zal zich inzetten voor het plaatsen van samenvattingen van de jaarboekartikelen en blijft daarnaast lid van de PR-commissie. Sjoukje is betrokken bij de organisatie van een textieldag in 2008 en Trudy is sinds september bestuurslid geworden. Op deze wijze kan de TC nog langer gebruik maken van de expertise van deze specialisten.

In december namen twee prominente bestuursleden afscheid: Nettie Cassee, die al vanaf het begin actief betrokken is geweest bij de TC, en Judith Tegelaers, voorzitter sinds 2000. Judith wordt in 2009 opgevolgd door Annemarie den Dekker, conservator kunstnijverheid bij het Amsterdams Historisch Museum. Tot die tijd zal bestuurslid Kirsten de Vries voorzitter ad interim zijn. Nettie zal in 2008 lid worden van de adviesraad.

Textieldagen

De Voorjaarstextieldag werd gehouden op 19 april in het textielmuseum te Tilburg. Er waren 74 deelnemers. Het thema van de dag, duidelijk verwoord in de titel: TECHNO, ECO, SMART...?, omvatte de nieuwe ontwikkelingen in textiel en consequenties voor behoud daarvan.

Op het gebied van textiel is er de laatste jaren behoorlijk wat gaande, de ontwikkelingen gaan bijzonder snel. Zijde, wol, linnen en katoen en de gangbare methodes om deze materialen tot een stof te verwerken zullen nooit verdwijnen. Maar een zich ontwikkelende maatschappij stelt niet alleen voortdurend nieuwe eisen aan de bruikbaarheid van textiel, ook milieuaspecten bij de productie krijgen steeds meer aandacht. Nieuwe veredelingsmethoden en de toepassing van synthetische materialen hebben consequenties voor het behoud. Soms zitten restauratoren en conservatoren letterlijk met hun handen in het haar wanneer ze geconfronteerd worden met schade aan moderne textiele objecten. Wat te doen? Standaard methodes en technieken kunnen lang niet altijd meer worden toegepast. De werkgroep, gevormd door Mieke Albers, Margriet Koot, Trudy Langeveld, Kirsten de Vries en Lisca Wurfbain, heeft zich verdiept in de materie en sprekers uitgenodigd om het onderwerp van verschillende kanten te benaderen.

Anton Luiken, manager textile research bij TNO Science and Industry, sprak over nieuwe ontwikkelingen op het gebied van textieltechnologie. Maaïke Schouten, medewerkster van Solidaridad, vertelde over de Fair trade van ecologische producten uit derde wereld landen.

Diverse conserveringsmethodes en de bijbehorende problemen kwamen aan de hand van case studies aan de orde. Trudy Langeveld textielrestaurator, deed verslag van de 'conservering' van een textiel kunstwerk in het Provinciehuis in Den Bosch waarin kunststof verwerkt is. Frances Lennard, textielrestaurator en docent van het Textile Conservation Centre te Winchester, U.K., besprak verschillende case-studies waarbij moderne materialen een rol speelden. De problemen van de conservering van polypropyleen wandtapijten werden besproken door Thea van Oosten, senior onderzoeker van het Instituut Collectie Nederland. Textielrestaurator en tevens penningmeester van de TC, Lisca Wurfbain kwam met een oplossing voor het verantwoord opbergen van een jurk van Aico Dinkla die behandeld is met siliconen rubber.

Als laatste gaf de ontwerper Eugène van Veldhoven, een presentatie van textielontwerpen waarbij een creatief gebruik gemaakt is van moderne technieken. Hij gaf daarbij een beeld van de vele voordelen maar soms ook nadelen van de nieuwe producten.

De Najaarstextieldag werd gehouden op 15 november in zaal 'De Unie' in Rotterdam. Het thema was bont en kunstbont. De werkgroep die de dag heeft georganiseerd werd gevormd door Gieneke Arnolli, Judith Tegelaers, Trudy Langeveld en Nettie Cassee. De dag werd bijgewoond door 79 deelnemers.

Eenmaal eerder, in 1982, was bont onderwerp van een Textieldag, voor kunstbont was er in die tijd nog volstrekt geen aandacht. Inmiddels is imitatiebont niet meer weg te denken. Bont is een prachtig materiaal ter bescherming tegen koude en slecht weer. Daarnaast is bont in de westerse en in de niet-westerse wereld een waardevol middel om status te benadrukken. In de vorige eeuw veranderde in onze streken de waardering voor bont en ontstond de anti-bontbeweging vanuit milieugroeperingen en dierenbescherming. De laatste jaren is er wellicht ook over een herwaardering van bont te spreken. Met de ontwikkeling van kunststoffen en geavanceerde textielmachines werd het mogelijk bont te imiteren. Was het resultaat aanvankelijk duidelijk namaak en werd het gebruikt als warme voering voor bijvoorbeeld jacks, al gauw werd het ook als bovenkleding toegepast en ging het uiterlijk steeds meer op echt bont lijken. Tegenwoordig is het imitatiebont op het oog niet of nauwelijks van echt bont te onderscheiden.

Kunsthistorica en auteur van diverse kostuumboeken Marian Conrads, gaf een inleiding over bont en kunstbont in de mode. Linda Hanssen, conservator Textiel van het Wereldmuseum en tevens bestuurslid van de TC, nam ons mee op een fraai geïllustreerde tocht met bont de wereld rond. Claudia Linssen, directeur Bont voor Dieren, verwoordde het doel van de antibont-beweging en schetste voor ons de geschiedenis van deze actieve beweging. De andere kant van het verhaal werd ons verteld door Ron Haarman, die woordvoerder van het Nederlands Bontinstituut is. Trudy Langeveld, bestuurslid en als restaurator zeer geïnteresseerd in de technische kant van textiel, deed verslag van haar zoektocht naar de technische ontwikkelingen van het maken van kunstbont. Een hoge stapel stalen van kunstbont overtuigde de aanwezigen van de bijna perfecte imitatiemogelijkheden van kunstbont.

De textielcommissie streeft ernaar elke textieldag een aan het thema van de dag gerelateerde casestudie te kunnen presenteren. Deze keer betrof het de recente conservering door restauratieatelier

ICAT van een berenhuid uit paleis het Loo. Omdat ICAT verhinderd was werd de casestudie gepresenteerd door René Lugtigheid.

Aan het slot van de dag gaf Sjouk Hoitsma, conservator van het Historisch Museum Rotterdam, een inleiding over de opzet en de achtergronden van de tentoonstelling 'Bloedmooi' in het museum het Schielandhuis. Op de tentoonstelling staat de rol van het dier in de mensenwereld centraal. Met een bezoek op eigen gelegenheid aan deze op zijn minst intrigerende tentoonstelling kon de dag worden afgesloten.

Overige activiteiten

De uitnodigingen voor de voorjaarstextieldag zijn voor het eerst per e-mail verstuurd. Dit was mogelijk dankzij de omvangrijke revisie van het adressenbestand.

De Textielcommissie krijgt regelmatig verzoeken om een cursus behoud- en beheer van textiel te geven. Omdat de Tc zelf de organisatie ontbeert om iets dergelijks te organiseren heeft zij het ICN gevraagd om een dergelijke cursus te coördineren. Het ICN is positief ingegaan op dit verzoek. Inmiddels is er een cursus opgenomen in het cursusaanbod van 2008. De cursus *materiaalkennis textiel* zal gehouden worden op 24 en 25 april.

Naar aanleiding van de opening van het Zeeuws Museum te Middelburg heeft de Tc met een brief aan de directie haar afkeuring kenbaar gemaakt over het gebruik van museumstukken bij de Modeshow die het museum in het kader van de festiviteiten heeft gehouden. Tijdens de wervelende show met lichteffecten en rookmachines werden authentieke 18de eeuwse kledingstukken op de blote huid gedragen. De Tc is van mening dat een dergelijk actief gebruik van historische kleding in tegenspraak is met het goed beheer van Nationaal erfgoed en onherstelbare schade kan aanrichten. De directie van het museum heeft niet gereageerd op de brief. Wel is er aandacht aan besteed in enkele (lokale) kranten. Het onderwerp werd opgepikt door de directeur van Restauratoren Nederland, Willemien 't Hooft. Zij stelde voor het onderwerp te behandelen als casus tijdens het eerste museumcongres in oktober 2007 in Maastricht.

Jaarboeken

De redactie van de jaarboeken werd gevormd door Mieke Albers en Kirsten de Vries (coördinatoren jaarboeken), Nettie Cassee, Emmy de Groot, Mariska Pool en Trudy Langeveld (redactieleden van respectievelijk de najaars- en de voorjaarstextieldag). De eindredactie werd verzorgd door Jaap Mosk, de vormgeving door Marlous van Breemen. De redactiecommissie heeft zich in 2007 vooral bezig gehouden met de productie van de jaarboeken 2006 en 2007.

De website van de Textielcommissie, www.textielcommissie.nl, is onderhouden door voormalig bestuurslid Foekje Boersma met assistentie van Kirsten de Vries.

De bestuursleden Mieke Albers en Kirsten de Vries hebben in maart 2007 de Textielcommissie gepromoot met een boekenstand op de antiek textielbeurs van KVKKMS, voorheen de kostuumvereniging, te Maarn.

Plannen voor de toekomst

De Textielcommissie wil graag weten hoe de textieldagen worden beoordeeld. Daarvoor werd er na afloop van de najaarstextieldag een enquête gehouden. Uit de resultaten bleek dat 80% van de aanwezigen die het formulier hadden ingevuld de dag zeer goed tot uitstekend kwalificeerden. Dit resultaat geeft dus op het eerste gezicht geen aanleiding om iets aan de opzet of de onderwerpen van de dagen, de *core business* van de TC, te wijzigen. De Textielcommissie is er voor, maar ook dank zij een trouwe groep donateurs. Uit de jaarcijfers blijkt echter dat deze groep langzaam slinkt. Wil de TC ook in de toekomst textieldagen kunnen organiseren en jaarboeken blijven uitgeven, dan zal een uitbreiding van het donateurbestand broodnodig zijn. Nieuwe ideeën en de persoonlijke inzet van bestuursleden en adviesraadsleden zijn daarbij onontbeerlijk. De TC denkt daarvoor met een vernieuwd bestuur en nieuwe adviesraadleden in 2008 een goede start te kunnen maken.

Haarlem, 20 februari 2008

Mw. drs. R. Lugtigheid
Secretaris